

wordt geaccepteerd, dat voor niemand aanstotelijk is. Het christendom staat op één lijn met religies die zij als onwáre heeft gebrandmerkt. In schijn is men neutraal, in wezen geeft men alles aan niet-neutrale invloeden prijs.

Het ergste is dat de kerk meedoet. Zij ziet de verleiding niet. Door de 'revolutie' is de kerk van de staat zgn. 'gescheiden', maar in de praktijk laat zij zich inschakelen door de overheid, die haar nodig heeft om rust te garanderen. Zij gaat daar maar al te graag op in en savoueert de geneugten. De kerk accepteert zonder kritiek dat theologische hoogleraren door de overheid worden benoemd.

Groen heeft dit alles reeds in de jaren dertig aan de kaak gesteld toen groep zich uit de Hervormde Kerk meende te moeten afscheiden, daartoe een de grondwettelijke vrijheid had, maar vervolging te doorstaan kreeg van de zijde zowel der overheid als der kerk. Verzet was vereist.

In zijn brochure over de tegen de afgescheidenen genomen 'maatregelen' staat een zin, ontleend aan zijn visie op onderwijs, die de samenvatting is van Groens appèl tot inwendige zending tegenover het moderne 'heidendom': 'De opwekkingen tot deugd zijn niet anders dan opwekkingen tot Heidensche zelfgenoegzaamheid, waarbij men eierzucht en belang als verderfelijke surrogaten voor Evangelische waarheden gebruikt'.<sup>16</sup>

'Thans is het in naam van vrede en eensgezindheid, dat de waarheid opgeofferd wordt; in naam eener verlichting, die zich boven het Evangelie verheft; in naam van het Staatsbelang, of van wat er al meer op den voorgrond moge worden gesteld. De uitkomst is dezelfde; er werd toen, er wordt nu vervolgd...'.<sup>17</sup>

Groens woorden verdienen een plaats in de geschiedenis van de strijd om mensenrechten. De schrijver hield zich kennelijk in, maar onder de aangeklede woorden is zijn woede voelbaar. In de titel bleef hij parlementair in de plooi: 'maatregelen'. In de loop van het betoog werd de onomwonden beschuldiging niet meer verborgen gehouden. Ofschoon Groen gepaste eerbied handhaafde ontquam zelfs de Koning niet aan zijn kritiek. De brochure eindigt met een voor geen misverstand vatbaar appèl op Willem I, die 'het zijn hoogste eere rekent te buigen voor de Majesteit van Hem die de harten der Vorsten leidt gelijk Hij wil...'. Het geschrift was niet de eerste apologie ten behoeve van de afgescheidenen. De andere waren evenwel uit eigen kring afkomstig geweest. Nu mengde zich een man die een carrière in wetenschap en politiek achter

16. Groen van Prinsterer, *De maatregelen tegen de Afgescheidenen aan het Staatsregt getoetst*, Leiden 1837, 11. Hoe bewust Groen heidendom zag blijkt uit de gebruikte hoofdletter H.

17. Groen van Prinsterer, *Maatregelen*, 65.